

سَلَّمْ :يَا
أَبَا بَكْرٍ
إِنَّ
لِكُلِّ
قَوْمٍ
عِيدًا
وَهَذَا
عِيدُنَا Hz. Âişe anlatıyor:
“Yanımda ensarın cariyelerinden iki küçük kız Buâs
gününe dair (ensarı öven ve düşmanlarını yeren sözlerden oluşan)
şarkılar söylüyorlardı. Bu iki küçük kız şarkıcı da değillerdi. Bu
esnada Ebû Bekir yanıma girdi ve "Resûlullah’ın (sav) evinde şeytan işi
çalgılar ha!" dedi. Bu olay bayram günü yaşanmıştı. Resûlullah (sav)
bunun üzerine, "Ebû Bekir! Her toplumun bir bayramı vardır, bu da bizim
bayramımızdır." buyurdu.”(Müslim, &lcirc;deyn, 16; Buhârî, &lcirc;deyn, 3)
Medine’de bir Kurban Bayramı günü idi. Hz. Âişe’nin yanında iki
küçük kız def çalıp şarkı söylüyor, Medine’nin
İslâm’la şereflenmesinden önce kabileler arasında yaşanan Buâs
Savaş’na dair şiirlerden oluşan nağmeleri dillendiriyorlardı. Allah Resûlü ise
aynı odada örtüsüne bürünerek yatağında uzanmış, sırtı
dönük vaziyette istirahatçekilmişti. Derken içeriye Hz. Ebû Bekir
girdi ve muhtemelen istirahat hâlindeki Hz. Peygamber’i rahatsız ettikleri
düşüncesiyile,
مِزْمَارَةُ
الشَّيْطَان
16; عِنْدَ
النَّبِىِّ
صلى الله عليه
وسلم "Peygamber’ın yanında şeytan işi çalgılar ha!"^[1]
diyerek kızı Âişe’ye çıktı. Hz. Ebû Bekir’ın bu tepkisi
üzerine Peygamber Efendimiz yüzünü açtı ve
دَعْهُمَا
يَا أَبَا
بَكْرٍ
فَإِنَّهَا
أَيَّامُ
عِيدٍ “Ebû Bekir! Onlara karışma!
Çünkü bunlar bayram günleridir.”^[2] Buyurdu. Eğlence, her
kültürde olduğu gibi Arap kültüründe de önemli bir yere sahipti.
Allah Resûlü, dostu Hz. Ebû Bekir’e eğlenmenin insan hayatındaki yerini
hatırlatırken, يَا أَبَا
بَكْرٍ إِنَّ
لِكُلِّ
قَوْمٍ
عِيدًا ،
وَهَذَا
عِيدُنَا “Her toplumun bir
bayramı vardır. Bu da bizim bayramımızdır.”^[3] diyerek bayramların özel

günlüklerini ifade etmişti. Zira bayramlar huzur ve sükunetin paylaşıldığı, sevinçlerin coştuğu, öğütüldüğü günlerdir. Bugünlerde insanların birlikte eğlenmeleri, onlarda topluma aidiyet bilincini geliştirir ve kimliklerinin korunmasına katkı sağlar. Hz. Peygamber hayatta iken bilhassa Medine'de Müslümanlar bayramları neşe ve mutluluk içinde geçirirdi. Kadınların şarkılar söylediği bayram gününde Allah Resûlî, Habeşlilerin mescitte sergiledikleri mızrak kalkan oyunlarını eşi Hz. Âişe ile birlikte seyretmiş, [4] günde sterilere mahale etmek isteyen Hz. Ömer'e engel olmuş [5] ve günde steri yapanların rahatsız edilmesine izin vermemişti. [6] Bayramlarda eğlence düzenleme için deti daha sonra da sürdürülmüş, hatta sahabe, beden iyiz b. Amr el-Es'ar, Fırat'ın sol kıyısında sıralı şehirlerden biri olan Enbâr'da neşesiz geçen bir bayram gününe şahit olunca, alışık olmadığı bu durum karşısında,

165;1614;1575;1604;1616;1609; 1604;1575;1614; 1571;1614;1585;1614;1575;1603;1615;1605;1618; 1578;1615;1602;1614;1604;1617;1616;1587;1615;1608;1606;1614; 1603;1614;1605;1614;1575; 1603;1614;1575;1606;1614; 1610;1615;1602;1614;1604;1617;1614;1587;1615; 1593;1616;1606;1618;1583;1614; 1585;1614;1587;1615;1608;1604;1616; 1575;1604;1604;1617;1614;1607;1616; 1589;1604;1609; 1575;1604;1604;1607; 1593;1604;1610;1607; 1608;1587;1604;1605; .

"Neden Resûlullah'ın huzurunda coştu; çocukların coştu; algılar eşliğinde oynadığı gibi sizin de oyunlar oynadığınızı günde remiyorum?" diye uyarma ihtiyacı hissetmişti.8 Coştu; günün bayramlarda eğlenmek Hz. Peygamber'in bir sünneti idi. [8] Hz. Peygamber Medine'ye geldiğinde şehir halkının yılın iki gününde turen ve eğlence ile kutladıklarını günde rmuştu. Bunlar Nevruz ve Mihrican günleriydi. [9] O'de bayram coşkusunu hisseden coştu; çocuklardan biri olan Enes'in dilinden bu iki bayramın değiştirilmesi şöyle anlatılır:

162;1614;1583;1616;1605;1614; 1585;1614;1587;1615;1608;1604;1615; 1575;1604;1604;1617;1614;1607;1616; 1589;1604;1609; 1575;1604;1604;1607; 1593;1604;1610;1607; 1608;1587;1604;1605; 1575;1604;1618;1605;1614;1583;1616;1610;1606;1614;1577;1614; 1608;1614;1604;1614;1607;1615;1605;1618; 1610;1614;1608;1618;1605;1614;1575;1606;1616; 1610;1614;1604;1618;1593;1614;1576;1615;1608;1606;1614; 1601;1616;1610;1607;1616;1605;1614;1575; "Hz. Peygamber (sav) Medine'ye geldiğinde halkın eğlence ile geçirdiği iki gün vardı. Hz. Peygamber,

165;1614;1575; 1607;1614;1584;1614;1575;1606;1616; 1575;1604;1618;1610;1614;1608;1618;1605;1614;1575;1606;1616; "Bu iki günün (günü'nün zelliği) nedir?" diye sordu. 1603;1615;1606;1617;1614;1575; 1606;1614;1604;1618;1593;1614;1576;1615; 1601;1616;1610;1607;1616;1605;1614;1575; 1601;1616;1609; 1575;1604;1618;1580;1614;1575;1607;1616;1604;1616;1610;1616

17;#1614;#1577;#1616; "Câhiliye döneminde o günlerde eğlenirdik." dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sav) Şöyle buyurdu:
#1573;#1616;#1606;#1617;#1614;
#1575;#1604;#1604;#1617;#1614;#1607;#1614; #1602;#1614;#1583;#1618;
#1571;#1614;#1576;#1618;#1583;#1614;#1604;#1614;#1603;#1615;#1605;#1618;
#1576;#1616;#1607;#1616;#1605;#1614;#1575;
#1582;#1614;#1610;#1618;#1585;#1611;#1575;
#1605;#1616;#1606;#1618;#1607;#1615;#1605;#1614;#1575;
#1610;#1614;#1608;#1618;#1605;#1614;
#1575;#1604;#1571;#1614;#1590;#1618;#1581;#1614;#1609;
#1608;#1614;#1610;#1614;#1608;#1618;#1605;#1614;
#1575;#1604;#1618;#1601;#1616;#1591;#1618;#1585;#1616; "Őüphesiz Allah sizin için o günleri onlardan daha hayırlı olan Kurban ve Fıtır (Ramazan) bayramlarıyla değiştirdi." ”[10] Hicretin birinci yılında belirlenmelerine rağmen her iki bayram da ilk defa hicretin ikinci yılında kutlanmıştı. Zira Sevgili Efendimiz Medine’ye 8 Rebîülevvel (20 Eylül 622) tarihinde varmışlardı. Bundan sonraki yılda Medinelilerin yaşamlarını, ve bayramlarını gözleme fırsatı bulmuştu. Bayramların belirlenmesinden sonra, o senenin Ramazan ve Zilhicce ayları geçmiş olduğundan Müslümanların kutlayacağı ilk bayram ikinci senenin Ramazan Bayramı olmuştu. Hicretin ikinci yılı Őâban ayında orucun da farz kılınması üzerine Őevval ayının ilk günü (27 Mart 624) Ramazan Bayramı olarak kutlanmıştı. Hac ibadeti hicrî dokuzuncu yılda farz kılınmakla birlikte Kurban Bayramı da yine ikinci yılda Zilhicce ayının onunda (3 Haziran 624) kutlanmaya başlanmıştı.[11] Artık Müslümanların kendilerine özgü iki bayramı vardı. Ve bu bayramlar onları diğer inanç mensuplarından ayıran bazı ibadetlerle birlikte anılıyordu. Bu iki özel gün, iki özel zaman dilimine bişikti; birincisi Ramazan ayına, diğeri de hac günlerine. Ramazan boyunca oruç tutup, namaz kılan, zenginse zekât ve fıtır sadakası verip fakirlerin sıkıntılılarına çare olan, kısacası bir ayı ibadetle geçiren ve yaptığı güzel işlerle Allah’n rahmetini ümit eden Müslümanlar, sevinmeyi hak etmişlerdi. Sonra ikinci bir mutluluğu da hac mevsiminde yani Kurban Bayramı’nda yaşamaları lütfedilmişti. Hz. İbrâhim’in gördüğü bir rüya üzerine oğlunu kurban etmek istemesi, oğlunun babasına itaati ve onların bu sadakatine karşılık verilen kurbanın hatırası böylece Müslümanlar tarafından her yıl yâd ediliyordu. Bütün Müslümanların katılımıyla musallâda kılınan bayram namazları, bir anlamda bayramın başlangıcıydı. Peygamberimiz bayram namazında normal namaz tekbirlerine ilâve tekbirler alır,[12] namazda A’lâ ve Gâşiye sûrelerini okur,[13] ardından bayram hutbesini irad ederdi.[14] Bayram namazından önce başka namaz kılmayan Hz. Peygamber, bayram namazını kılıp evine döndükten sonra iki rekât namaz kılarıdı.[15] Kurban Bayramı’nda ilk iř olarak namaz kılar sonra kurbanını keser ve
#1573;#1616;#1606;#1617;#1614;
#1571;#1614;#1608;#1617;#1614;#1604;#1614; #1605;#1614;#1575;
#1606;#1614;#1576;#1618;#1583;#1614;#1571;#1615;
#1605;#1616;#1606;#1618;
#1610;#1614;#1608;#1618;#1605;#1616;#1606;#1614;#1575;
#1607;#1614;#1584;#1614;#1575; #1571;#1614;#1606;#1618;
#1606;#1615;#1589;#1614;#1604;#1617;#1616;#1609;#1614; #1548;
#1579;#1615;#1605;#1617;#1614;
#1606;#1614;#1585;#1618;#1580;#1616;#1593;#1614;

فَنَنْحَرَ ،
فَمَنْ
فَعَلَ
فَقَدْ
أَصَابَ
سُنَّتَنَا
“Böyle yapanlar, sünnetimize uygun davranmış olur.”[16] Buyururdu.
Namazdan sonra ilk bayramlaşma musallâda olurdu. Türkçede
“namazgâh” da denilen bu alandan ayrılmadan yapılan bayramlaşma, az
önce aynı kibleye yönelen kalplerin bu sefer birbirlerine yöneldiği anlamını
taşıyor olmalıdır. Esasen Müslümanların bir araya gelip ortak bir hedefe aynı
duygularla yönemesi, başlı başına bir bayramdır. Cuma gününün de
bayram olarak tanımlanmasında[17] kuşkusuz Müslümanları bir araya getirme vasfı
etkili olmuştur. Aynı şekilde, Arafat’ta vakfe yapan farklı ırk, mezhep ve meşrepten binlerce
Müslüman’ın toplu görüntüsü de Arafat
gününe bayram niteliği kazandırmıştır.[18] Medine’de Ramazan ve Kurban
Bayramlarının ilk günlerinde kadın ve çocukların da katılımıyla bayram namazları
musallâda eda edilirdi. “Musallâ”, bayram namazının topluca kılındığı
açık ve geniş alandı. Allah Resûlün’n musallâya giderken ve
gelirken farklı yollar kullandığına dair haberlere[19] bakılırsa musallâ mescitten uzak bir
yerde olmalıdır. Hz. Ali, İbn Ömer, Ebû Hüreyre ve Abdullah b. Ömer gibi
ashâbin önde gelenleri de onun bu sünnetini uygulamışlar, aynı zamanda bizlere
de nakletmişlerdir.[20] Bundan dolayıdır ki bayram namazına yürüyerek gitmek,
dönüşte de farklı bir yoldan gelmek ve yolda tekbir getirmek hoş karşılanmış,
müstehap kabul edilmiştir.[21] Farklı yollardan gidip gelmede farklı Müslüman
kardeşleriyle karşılaşp onların da bayramlarını tebrik etmeyi sağlama
düşülmüş olmalıdır. Günümüzde bazı
Müslüman ükelerde bayram namazlarının musallâda kılınması geleneği
hâlâ devam etmektedir. Bu güzel gelenekle toplumun her kesiminin namaza
iştirakinin sağlanması ve tam bir bayram coşkusu yaşanması amaçlanmıştır. Ancak
Ebû Hüreyre’nin rivayetine göre, bayram namazlarını hemen her zaman
musallâda kılan Sevgili Efendimiz, bir bayram yoğun yağmur sebebiyle musallâya
çıkamamış, namazı mescitte kıldırmıştı.[22] Bu uygulama bayram namazlarının
namazgâhta kılınmasının bir tercih sebebi olmakla beraber camilerde de kılınabileceğini
göstermiştir. Peygamberimiz, bayram sabahı namaza katılma konusunda son derece titiz
davranır, hatta bayramlık elbisesi olmayan hanımların bile bir arkadaşından
ödünç elbise alarak musallâya gelmelerini isterdi.[23] Ensar hanımlarından
Ümmü Atıyye’nin anlattığına göre Resûlullah, genç yaşlı, evli
bekâr bütün hanımların bayram günü musallâya
çıkmasını, hatta âdetli olanların da gelerek namaz kılmaksızın bir kenarda durmalarını
ve duaya iştirak etmelerini istemişti.[24] Böylece herkesin mutlu olduğu günüde bazı
kadınların özel hâlileri nedeniyle bayram sevincine ortak olmaktan mahrum kalmalarına
gönü elvermemiş, bu sevincin herkese ulaşmasını arzu etmişti. Bayram
günü, kadın erkek bütün Müslümanlar açık alanda
toplanır; buradan tekbir nidaları yükselir ve inananlar ortak dualara âmin derlerdi.
Birlikleri, dirlikleri, arınmaları ve günlerinin bereketli olması için dualar ederlerdi.[25]
Bayramlar, aynı zamanda dayanışma ve yardımlaşma içerisinde müminlerin
birbirlerine kenetlendikleri günlerdi. Nitekim bir bayram namazından sonra Hz. Peygamber,

Bilâcî ile birlikte hanımların yanına giderek onlara, "Ey hanımlar topluluğu! Sadaka verin, zira sadaka sizin için daha hayırlıdır!" buyurmuş, yoksulların onlardan yardım talep etmişti. Resûlullah'ın bu çağrısına kadınlar yâzıklarını, kâşâmelerini ve eşitli zîynet eşyalarını bağışlamak suretiyle cevap vermişlerdi. Allah Resûli'nin, cuma günlerindeki gibi bayram günlerinde de gusûl abdesti alarak banyo yapması detiydi. Bayram sabahları neş doğduktan sonra evinden çıkar ve musallâya doğru giderdi. Eğer Ramazan Bayramı ise birkaç hurma ile ağzını tatlandırmadan evinden çıkmazdı. Kurban Bayramı'nda ise bayram namazından önce bir şey yemezdi. Onun bu sunneti daha sonra bu bayramlarda şeker ve tatlı yapma ve misafirlere ikram etme geleneğinde etkili olmuştur. Bayramlar, birlikte yeme ve ikramda bulunma günleridir. Bundan dolayı Peygamber Efendimiz bayram günlerinde oruç tutulmasını yasaklamıştır. Her zaman "Her zaman oruçlu olmak, bayram günlerinde bırakılmasının istenmesi herkesin aynı duygu ve coşkuyu birlikte paylaşması amacına yâneliktir. Medineli "Ubeyd bir hatırasını şöyle anlatır: "Mer b. Hattâb (ra) ile birlikte bir bayram geçirdim. Mer geldi, namazı kıldı. Sonra cemaate nerek bir konuşma yaptı ve şöyle dedi:

"Resûlullah (sav) şu iki gününde oruç tutmanızı yasakladı: Biri, Ramazan orucunuzu bitirip de bayram ettiğiniz günün, diğeri de kurbanlarınızı kesip etini yediğiniz günün." Allah Resûli'nin,

وَالْفِطْرُيَوْمَتُفْطِرُونَوَالأَضْحَىيَوْمَتُضَحُّونَ

“Ramazan, oruca başladığınız gün; Ramazan Bayramı, orucu bitirdiğiniz gün; Kurban Bayramı da kurban kestiğiniz gün””[33]Buyurmuştur. Bu bakımdan Müslümanların Ramazan’a aynı gün başlayıp onu aynı gün bitirmeleri, bayramları aynı vakitte kutlamaları, bu özel günlerin taşıdığı anlamın bir gereğidir. Kurban Bayramı “teşrik günleri” olarak da anılır.

“Cedil;nkü gün;neşin doğmasına teşrik denilir ve bu da bayram namazının vaktidir. Aynı zamanda teşrik, kurban kesmek ve kurban etlerini gün;neşe sererek kurutmak demektir. Kurban kesmenin vakti de gün;neşin doğmasından sonradır. Teşrikin bir anlamı da ışıktır. Tıpkı gün;neşin etrafı aydınlatması gibi bayram neşesi de müminlerin gün;lerini birbirlerine açar. Bu da Kurban Bayramı’nın teşrik günleri olarak anılmasını anlamlı kılmaktadır.”[34] Müslümanlar arefe gün;ü; sabah namazından başlayarak bu bayramın dürdüncü gün;ü; ikinci namazına kadar her farz namazın ardından teşrik tekbirleri getirmekle büt&uumn bunların Allah’ın bir lütfu olduğunu ilân ederler ve bu nimetleri bahşeden Rablerine şükürlerini ifade etmiş olurlar. Bayram coşkusunun bireysel ve toplumsal gün;venliği tehdit etmemesi önemlidir. Bu gün;lerde kardeşliğin ruhuna uymayan hatta gün;vensizliği çğıştıracak hiçbir davranışa meydan verilmez. Meselâ:, bayramda silah taşımak bile yasaklanmıştır.”[35] Böyle bir davranış, herhangi bir kazaya ya da fevri bir hareket sonucu yaşanacak üzüntüye sebebiyet verme ihtimalinden dolayı bayramın ruhuna aykırı gün;rlüştür.

Gün;ümüzde ortaya çıkan acıların bazısını bir kaza kurşununun başlattığını gün; önüne getirdiğimizde, Allah Resûlünün bu uygulamasının ne kadar önemli olduğunu anlayabiliriz. Ramazan’da tutulan oruçlarla hem bedenini hem de ruhunu arındıran, aç insanların hâlini anlayan ve onlara yardım edenler destek oldukları insanlarla beraber, el ele bayramın sevincini paylaşırlar ve birbirlerinden farksız oldukları anlayışını yaşatırlar. Bayramın hürmetine küsler barıştırılır, dargınların gün;lü alınır, büyükler ziyaret edilir, akrabalık ve dostluk bağları tazelenir. Aynı şekilde fakir fukara ve muhtaca verilmek üzere içtenlik ve samimiyet nişanesi olan kurban ile kazanılan Allah’a yakınlık, kurban etlerinden diğer insanlara ikram etme sayesinde kullar arasında da yakınlığa dünüşür. Bu samimi niyetle Müslümanlar Allah’a daha da yakınlaşmış olur. Bu yün;leriyle bayramlar, kardeşliğin gereğini yerine getirme anlarıdır. Böylece Peygamberimiz tarafından birbirlerini sevmeye, birbirlerine merhamet ve şefkat gün;sterme hususunda bir insan bedenine benzetilen Müslüman toplumda,[36] herkes diğerlerinin ihtiyaçlarını hissetme ve giderme fırsatı bulur. Bayramlarda eda edilen bayram namazlarına katılımın diğer namazlara oranla daha fazla olması da Müslüman toplumun fertlerinin bir araya gelmelerinin hoş bir yansıması olarak kabul edilmelidir. Modern hayat şartlarının birbirlerinden uzaklaştırdığı insanlar, bu vesileyle yılda iki defa bir araya gelmekte, kucaklaşmakta ve kaynaşmaktadır. Hasret giderilmekte, dargınlar barışmakta, yok yere birbirlerine sırt dün;enler yeniden sarılmaktadırlar. Şu hâide hemen her ibadetimizde olduğu gibi bayram namazlarında da kişisel ve toplumsal kazanımlarımızın olduğunu bilmek bizlere bu değerlerimize çok daha sıkı sarılma arzusu verecektir. Her toplumun kitlesel olarak kutladığı

günlükleri, bayramları ve dinî merasimleri vardır. Günümüzde yüzyılların katıldığı, günlerce süren kutlamalar yapılmaktadır. Bunlar zaman zaman fertlerin kendilerini unuttuğu, kitleye kapılarak kendisine ve çevresine zarar verdiği bir takım; ketim ve ilginliğine dâim; şebilmektedir. Bu tür karnaval ve eğlence türü; programların bazılarının, fertlerin bencillik duygularının kamandığı ve ahlî ilkelerinin ihğendiği faaliyetler hâline dâim; şt; ğ; & z; lerek g; rmekteyiz. Halbuki İslâm ve merasimlerinde insana kendini unutturan bir eğlence sarhoşluğuna izin verilmemiştir. Dinimiz insanî değerleri yücelten, erdemleri yok saymayan bir eğlence anlayışını incelemiş, eğlenmenin de bir edebi olduğunu hatırlatmıştır. Müslümanlar; k; l; rde bayramlar, insanî değerleri aşındırmak ş; yle dursun, ihğ; d; nyalarından başlayarak fertleri eğiten ve birbirleri ihğ; in; zveride bulunmalarını kolaylaştıran zaman dilimleri olarak g; r; l; m; ş; t; r. Bu bakımdan Müslümanlar, bayramları ne toplumdan ka; ma vesilesi ne de sıradan bir eğlence nı gibi algılamalı; iki nemli ibadete bitişik olarak tayin edilen bu kıymetli günleri, ibadetlerin kendilerine kazandırdığı huzur ve bilinç; ihğ; erisinde yaşmalıdır. İ; n; k; bayramlar ancak hem bu bilinç; le^[37] hem de birlikte kutlandığında bayramdır Hadislerle İslâm Cilt 7 Sayfa 503

[1] Buhârî; , & deyn, 2; [2] Buhârî; , & deyn, 25; [3] Buhârî; , & deyn, 3; [4] Müslim; , & deyn, 19; [5] Buhârî; , Enbiyâ; , 15. [6] Buhârî; , & deyn, 25. [7] İbn Mâcâ; ce, İ; k; met, 163. [8] Beyhak; , es-S; nen; l; k; b; , X, 366. [9] S; y; t; , Şerhu S; neni İbn Mâcâ; ce, 123. [10] Eb; ; D; v; d, Sal; t, 239; [11] "Bayram"; , DİA, V, 259. [12] D; r; , Sal; t, 220; [13] Müslim; , Cum; a, 62; [14] Buhârî; , & deyn, 8; [15] İbn Mâcâ; ce, İ; k; met, 160. [16] Buhârî; , & deyn, 3. [17] İbn Mâcâ; ce, İ; k; met, 83; [18] Eb; ; D; v; d, Sıy; m, 49; [19] Buhârî; , & deyn, 24. [20] Tirmizî; , Cum; a, 30; [21] Tirmizî; , Cum; a, 30. [22] Eb; ; D; v; d, Sal; t, 248, 251. [23] Eb; ; D; v; d, Sal; t, 238, 241. [24] Buhârî; , Sal; t, 2; [25] Buhârî; , & deyn, 12. [26] İbn Hanbel, IV, 283. [27] Müslim; , & deyn, 2; [28] İbn Hanbel, IV, 79. [29] İbn Mâcâ; ce, Sıy; m, 49. [30] İbn Mâcâ; ce, Sıy; m, 49; [31] Buhârî; , Savm, 67; [32] Müslim; , Sıy; m, 138; [33] Tirmizî; , Savm, 11 [34] İbn; l; Es; r, Nih; ye, II, 464. [35] İbn Mâcâ; ce, İ; k; met, 168. [36] Buhârî; , Edeb, 27; [37] İsbah; n; , Eğ; n; , XXIII, 220.

[İslam ve Hayat, Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)